

PRZEMOC W RODZINIE – PRÓBA DEFINICJI.

Przemoc w rodzinie, inaczej przemoc domowa, jest pojęciem bardzo złożonym w związku z czym niemożliwe jest podanie jednej ogólnej definicji tego zjawiska. Najbardziej odpowiednim spojrzeniem na ten problem jest rozpatrywanie go w czterech aspektach: społecznym, etycznym, prawnym i psychologicznym (Olejniczak, Wolińska, 2007).

Ze społecznego punktu widzenia przemoc domowa to niemal tyle, co jej przyczyny i skutki. **Nurt nauk społecznych** koncentruje się bardziej na czynnikach zawartych w obyczajach czy postawach mogących sprzyjać przemocy, lub ją usprawiedliwiać (Olejniczak, Wolińska, 2007). Patrząc jednak z drugiej strony – przemoc można uważać współcześnie za problem społeczny. Gry komputerowe, kreskówki, filmy, książki, komiksy... wszystko nasączone jest agresją i przemocą. Z przemocą spotykamy się na każdym kroku. Czasami staje się tak powszechna, że aż społecznie aprobowana, a czasem nawet niezauważalna. Przemoc ukazana jest w otaczającym nas świecie jako władza (zresztą etymologicznie słowo „przemoc” wiąże się z mocą, władzą). Większość społecznych definicji przemocy podkreśla, że agresywne zachowania sprawców determinowane są tylko i wyłącznie przez potrzeby i korzyść własną. Według tych definicji sprawcy stosując przemoc oddziałują na innych w celu uzyskania ich całkowitej uległości i podporządkowania. Można powiedzieć, iż w aspekcie społecznym przemoc jest serią działań ukierunkowanych na określony cel – zmusić ofiarę do takiego sposobu postępowania, aby było one zgodne z oczekiwaniami sprawcy i realizowało jego cele (Markiewicz-Matyja, 2007).

Etyczne rozważania nad przemocą domową wskazują, że samo dokonywanie przemocy to ewidentne zło, ponieważ jest to krzywdzenie osoby słabszej. Sprawca przemocy powinien w rozumieniu etycznym podlegać sankcjom własnego sumienia i negatywnej ocenie moralnej przez innych ludzi. Ta negatywna ocena moralna przemocy powinna w efekcie działać na sprawcę hamująco, a jednocześnie motywować świadków przemocy domowej do pomagania ofiarom i przerywania milczenia (Olejniczak, Wolińska, 2007).

Polskie prawo definiuje przemoc jako co najmniej kilka rodzajów przestępstw opisanych w Kodeksie Karnym, zaczynając od gróźb karalnych, przez pobicia i gwałty do różnych form znęcania się fizycznego lub psychicznego (Olejniczak, Wolińska, 2007). **Przemoc fizyczna** to wszelkie działania skierowane przeciw zdrowiu lub życiu ofiary, to także przemoc seksualna polegająca na wymuszaniu współżycia czy takich jego form, które nie są akceptowane przez ofiarę.

Znęcanie się psychiczne to wszelkie działania charakteryzujące się poniżaniem, wzbudzeniem poczucia zagrożenia a także **przemoc ekonomiczna** wyrażająca się niezaspokajaniem potrzeb materialnych, uniemożliwianiem podjęcia pracy czy pozbawianiem dochodów. Do zaistnienia przestępstwa wystarczy dopuszczenie się przez sprawcę jednego rodzaju przemocy: fizycznej lub psychicznej.

Z punktu widzenia prawa problematykę przemocy domowej, poza Kodeksem Karnym, reguluje także drugi, podstawowy w tym zakresie, akt prawny – Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Ustawa ta wprowadza przede wszystkim definicję tego, czym jest przemoc w rodzinie. Art. 2 pkt 2 określa przemoc w rodzinie jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członka rodziny, osób najbliższych a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (Dz. U. 2005 Nr 180 poz. 1493).

Aspekt psychologiczny przemocy domowej podkreśla bezradność i cierpienie ofiary, pokazuje jakie mechanizmy przemocą sterują, oraz to jak złożone są procesy interakcji pomiędzy ofiarą i jej oprawcą (Olejniczak, Wolińska, 2007).

Najlepiej stosunek psychologii do zjawiska przemocy domowej oddaje jej definicja zaczerpnięta ze słownika psychologicznego, która mówi: „Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

1. Jest intencjonalna –
przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.
2. Siły są nierówne –
w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy.
3. Narusza prawa i dobra osobiste –
sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.).

4. Powoduje cierpienie i ból –

sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony (Instytut Psychologii Zdrowia PTP).

Psychologiczne rozumienie przemocy domowej ma bardzo duże znaczenie w terapii ofiar, która jest długotrwałym procesem wyzwiania się od przemocy, oraz jednocześnie w naprawianiu tego, co przemoc w życiu ofiar uszkodziła.

Katarzyna Jakóbowska

psycholog

MZZ w Lublinie

Bibliografia:

Markiewicz-Matyja M. (2007), Przemoc jako zjawisko społeczne. W: Wawrzyniak J. (red.), Socjologiczne i psychologiczne aspekty przemocy (s. 41-46). Łódź: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (Dz.U. 1997Nr 88poz. 553).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005r.o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2005 Nr 180 poz. 1493).

Wolińska J.M., Olejniczak K. (2007), Geneza i dynamika psychologiczna zjawiska przemocy w rodzinie. W: Szczukiewicz P. (red.), Przemoc domowa – wybrane zagadnienia (s. 9-17). Lublin: wydawnictwo MAO.